

Hvad er særligt for fagdidaktikken i filosofi?

Caroline Schaffalitzky

Filosofi ved Syddansk Universitet

SDU

Plan

- Faglige mål for
Filosofi C og B i EUX, HF, HHX, HTX og STX
- Specifikke didaktiske udfordringer i filosofi
- Arbejdet med filosofiske tekster og metoder
- Lidt om didaktiske værktøjer til rådighed
- Litteraturforslag og diskussion

Faglige mål for Filosofi C og B

Viden

- Målbeskrivelsen omfatter bl.a. argumentationsteori, begreber, problemer, løsninger, tænkere, temaer, perioder, filosofihistorie og menneskeopfattelser.

Færdigheder

- Eleverne på C-niveau skal kunne identificere filosofiske problemstillinger, anvende filosofiske begreber og distinktioner, indgå i en diskussion om filosofi, identificere etiske problemstillinger, og identificere og skelne mellem vidensformer.
- Elever på B-niveau skal desuden kunne formulere en filosofisk problemstilling ifm et projektarbejde, analysere filosofiske problemer, og forholde sig til filosofisk argumentation i længere tekst.

Kompetencer

- Eleverne skal og kunne forholde sig til fagets identitet og metoder, og behandle filosofiske temaer i samspil med andre fag (og på B-niveau kunne formulere en filosofisk problemstilling ifm et projektarbejde).

Didaktiske udfordringer

- Filosofien bruger altovervejende **teoretiske metoder** og kun sjældent empiriske
- Filosofiens værktøjer er versioner af **almene strategier** for tænkning og begrundelse
- Filosofi søger både svar på deskriptive og **normative** spørgsmål
- Filosofien er præget af en vis enighed om problemer, men kun **i ringe grad enighed om løsningsforslag**
- Filosofifaget gør udstrakt brug af vanskelige **primærttekster**

→ arbejdet med primærttekster
arbejdet med metoder
filosofididaktisk værktøjskasse

Arbejdet med primærtekster

Generelt råd: Forklar hvad formålet er med at læse teksten! Det er ikke altid klart i filosofi-undervisning!

- Filosofisk **redegørelse** (fx historisk, begrebslig, identificering af problemstillinger)
fx: "Hvad er den grundlæggende forskel imellem Rawls' og Nozicks syn på retfærdig fordeling?"
- Filosofisk **fortolkning** (fx af tekster, synspunkter, diskurser)
fx "Er Hume kritisk over for religion i værket Naturlige dialoger om religion?"
- Filosofisk **analyse** (fx begrebslig, etisk, idéhistorisk, argumentatorisk)
fx "Hvilke etiske temaer er involveret i spørgsmålet om hvorvidt aktiv dødshjælp er acceptabelt?"
- Filosofisk **kritik** (fx af teori, ideologi, forskning, moral, religion, argumentation)
fx "Hvor stærke er Platons argumenter for at staten har brug for filosof-konger?"
- **Konstruktiv og normativ** filosofi (fx normativ vurdering af positioner, udfoldelse af ideer, formulering af råd eller løsningsforslag, definitionsarbejde, identifikation af muligheder og kompromiser)
fx "Hvordan kan Arendts syn på frihed belyse klimabevægelsen som politisk bevægelse?"

Filosofiske metoder

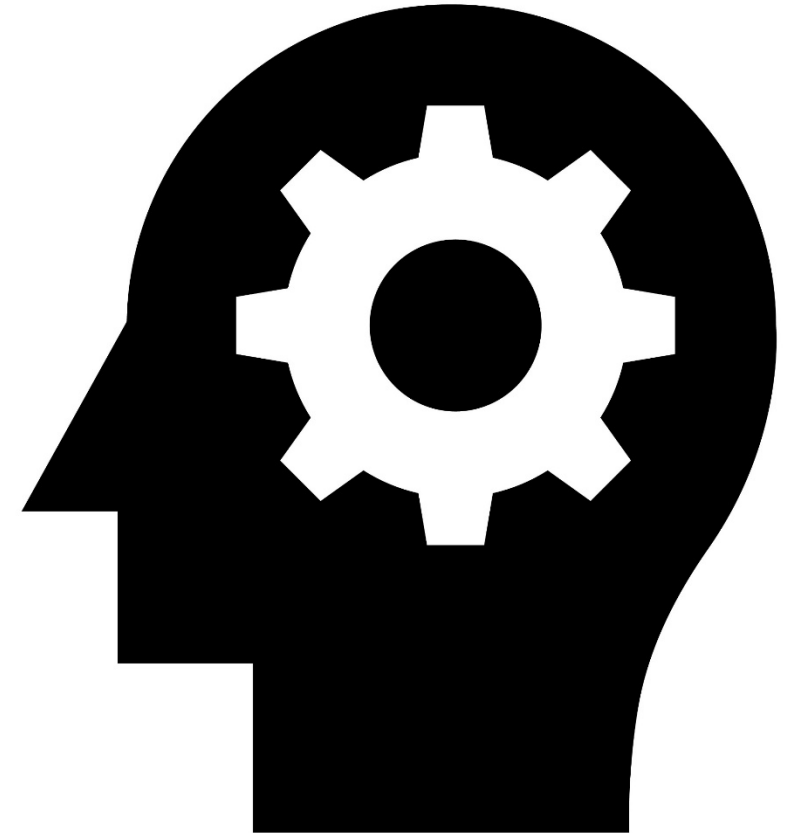
Metoder er fremgangsmåder. "Filosofiske metoder" er fremgangsmåder til at søge filosofisk viden. Filosofiske metoder består egentlig mest i tænkning, og har sjældent et navn...

Eksempler på metoder

- Toulmins model for argumentationsanalyse
- SENAT-metoden til argumentationsanalyse
- Logisk formalisering
- Reflekteret ligevægt i praktisk/teoretisk etik
- Tankeeksperimenter

(Hjemmestrikkede) anvendt-filosofiske metoder jeg selv bruger

- Definitionsarbejde/begrebsanalyse
- Filosofisk case-analyse
- Carolines model for etiske beslutninger

Metode: Definitionsarbejde

Hvad kan det bruges til?

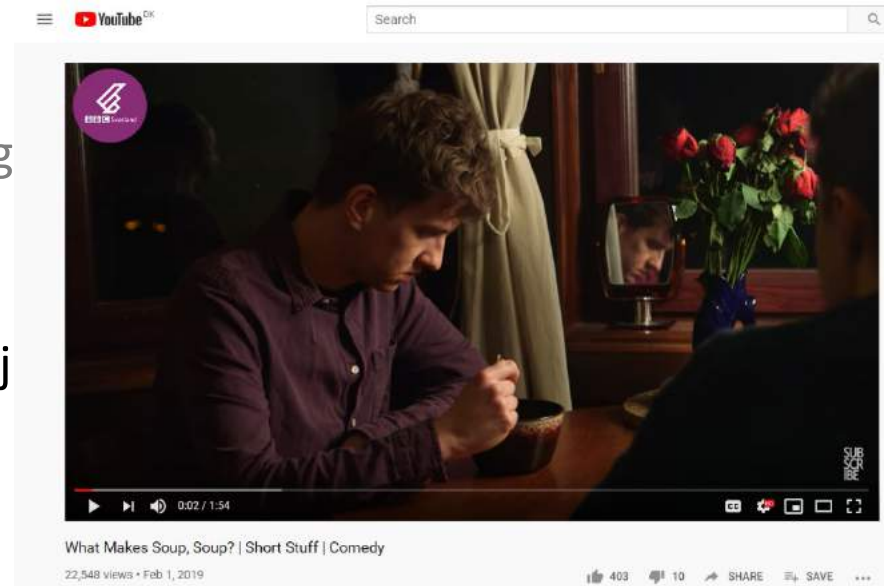
Til begrebsanalyse og -kritik, til "filosofisk oprydning" i uklare eller flertydige begreber, til ideologisk kritik
fx "to-sprogede børn", "kulturkristen", "naturmedicin"

Hvad har man brug for af baggrundsviden?

"Sokratiske spørgsmål", sprogfilosofi, begrebsteorier og definitionsteori til
fx klassiske definitionsidealer og prototypeteorier, vaghed, udpeg

Hvordan kan man gøre det?

- Undersøge om det kan lade sig gøre med en klassisk definition eller ej
- Sammenholde bud på definitioner i litteraturen
- Afprøve forskellige variable
- Gå "via negativa"
- Undersøge (og opdigte) grænsetilfælde

Tip: Vis eleverne denne:

<https://youtu.be/Y1HVTNxwt7w>

Metode: Filosofisk case-analyse

Hvad kan det bruges til?

At identificere filosofiske temaer, positioner, forudsætninger osv.

ex på cases: Marx' religionssyn, msk-syn i teori om forandringsledelse, etiske temaer i avisartikel, synet på filosofi i læremidler til folkeskolen

Hvad har man brug for af baggrundsviden?

Filosofisk baggrundsviden om temaer, positioner, historisk kontekst og argumenter

ex: religionsteori, filosofisk antropologi, etik, meta-filosofi

Hvordan kan man gøre det?

- 1) Formulere et analyse-apparat relativt til et eller flere filosofiske perspektiver ud fra baggrundsviden
- 2) Applicere det på sin case :-)

Metode: Etisk vurdering

Hvad kan det bruges til?

Normativ vurdering, kvalificering af valg inden for praktisk etik, afsløring af svag argumentation

fx: Mary/Jodie, flyrejser,

Hvad har man brug for af baggrundsviden?

Viden om etisk teori, filosofisk analyse og argumentation

+ ofte noget viden om et empirisk felt

fx kloning, miljø, medier, børn, forskning eller andet

Hvordan kan man gøre?

fx gå igennem en model a la denne

RCR and ethical decision making

1. Characterise the situation

Is there an ethical issue?
What does it consist in?
What are the circumstances?

2. Analyse the problem

What are the options?
Who are the agents?
What are the agents' interests?
What are the ethical concerns?
What are the conflicting concerns?

3. Assess the problem

Be aware that there may not be a perfect solution and also that a change of circumstances may mean that analyses must start over and decisions must be adjusted.

← clarifying questions:

- is the issue concerned with breach of RCR?
- is it concerned with an ethical *dilemma* involving conflicting concerns?
- what is a precise articulation of the dilemma?

← tools to assist analysis:

- ethical theories and principles
- laws, declarations, traditions and guidelines
- philosophical analyses (of concepts, cases, roles etc.
- discussions with peers and others

→ make a decision:

Articulate your thoughts and reasons:
Map the pros and cons of each of the identified options, estimate their respective forces, and use this insight to make a decision.

Reading suggestions

- Beauchamp, T (2003): "The Nature of Applied ethics" in *A Companion to Applied Ethics* (eds. R.G. Frey & C.H. Wellmann), Blackwell
- Bird, Frederick and Scholes, Laurie L 2011: "Research Ethics", *The Routledge Handbook of Research Methods in the Study of Religion*, Stausberg and Engler (red), New York: Routledge, s. 81-94
- Korenman, Stanley (2006): *Teaching the Responsible Conduct of Research in Humans*, <http://ori.hhs.gov/education/products/ucla/default.htm>
- Penslar, Robin L. (1995): *Research Ethics: Cases and Materials*, Indiana University Press
- Schaffalitzky de Muckadell, Caroline (2011): "Forskningsetik" in *Filosofisk etik. Normativ etik, praktisk etik og metaetik* (ed. A-M Christensen), Aarhus Universitetsforlag, p. 243-258

RCR and ethical decision making

1. *Characterise the situation*

Is there an ethical issue?

What does it consist in?

What are the circumstances?

2. *Analyse the problem*

What are the options?

Who are the agents?

What are the agents' interests?

What are the ethical concerns?

What are the conflicting concerns?

3. *Assess the problem*

Be aware that there may not be a perfect solution and also that a change of circumstances may mean that analyses must start over and decisions must be adjusted.

← *clarifying questions:*

- is the issue concerned with breach of RCR?
- is it concerned with an ethical *dilemma* involving conflicting concerns?
- what is a precise articulation of the dilemma?

← *tools to assist analysis:*

- ethical theories and principles
- laws, declarations, traditions and guidelines
- philosophical analyses (of concepts, cases, roles etc.
- discussions with peers and others

→ *make a decision:*

Articulate your thoughts and reasons:
Map the pros and cons of each of the identified options, estimate their respective forces, and use this insight to make a decision.

Om **metode**: Pak ud for eleverne hvordan I gør

Eksempel: Dette oplæg

- dannede mig en idé om hvad det drejer sig om
- undersøgte hvad jeg kunne finde af relevant litteratur
- så på input fra Anders (tidligere slides + noter fra erfaren filosofilærer)
- identificerede bud på udfordringer
- systematiserede udfordringer (kræver viden om almen didaktik og fagdidaktik)
- tænkte over hvad der adskiller filosofi fra andre fag (kræver viden om metafilosofi)
- identificerede bud på hvordan man kan imødegå udfordringer (kræver viden om filosofiundervisning)
- prioriterede indsatsområder ift min forestilling om behov for jer

Hvilken metode har jeg brugt?

Har jeg brugt en metode?

Er det noget man kan lære elever?

→ Der er næppe et quick fix ift at undervise i filosofiske metoder, men I kan eksemplificere så vidt muligt

Den didaktiske værktøjskasse?

Elevernes arbejdsformer

- modtagelse af viden (egen læsning, lytte til oplæg og redegørelser)
- dialog og diskussion (i klassen og i gruppearbejde)
- opgaveløsning (arbejdsspørgsmål, case-analyser)
- problemformulering, undersøgelsesdesign, litteraturvalg og -tilgang (fx SRP)

Konkrete eksempler (almendidaktiske, men særligt anvendelige i filosofi):

- Kialo Edu
- Mindmaps og grafisk repræsentation
- Filosofisk dialog

Filosofisk dialog

Hvad er det?

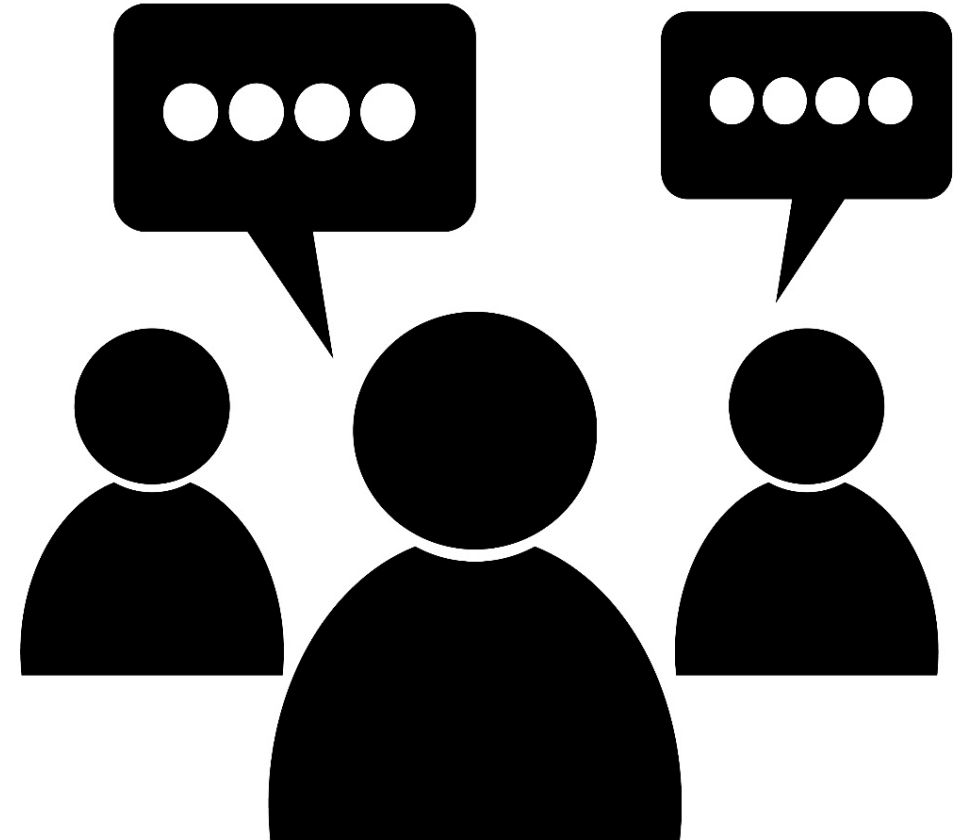
- filosofiske klassesamtaler som ikke ender i lal

Hvad kan det?

- understøtte kognitive, sociale og personlige færdigheder
- engagere og motivere

Hvordan gør man?

- man faciliterer frem for at undervise
- stiller reelt åbne, filosofiske spørgsmål (og følger op)
- bruger spørgeteknikker der gør det let at byde ind
- understøtter peer-interaktion
- holder sig i skindet

Carolines mening:

Man burde lære dette på
filosofiuddannelserne!

Læs mere på www.filosofiiskolen.dk

Forslag til litteratur

Baggini, Julian & Peter S. Fosl (2010): *The Philosopher's Toolkit: A Compendium of Philosophical Concepts and Methods*, 2. ed., Malden MA: Blackwell Publishing

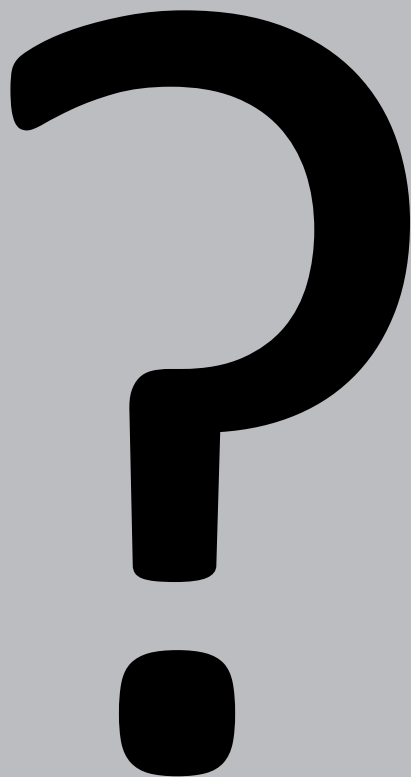
Cappelen, Herman, Tamar S. Gendler & John Hawthorne (red.) (2016): *The Oxford Handbook of Philosophical Methodology*, Oxford: Oxford University Press

Lippert-Rasmussen, Kasper, Kimberley Brownlee, and David Coady (red.) (2016): *A Companion to Applied Philosophy*, John Wiley & Sons

Nordenbo, Sven Erik (1997): *Fagdidaktik: En pædagogisk diskussion af undervisning i filosofi*, Gyldendal

Schaffalitzky, Caroline (2020): *Klasserumsdialog* [kommer på EMUen]

Schaffalitzky, Caroline (2020): *Kort introduktion til fagdidaktik i filosofi* [kommer på EMUen]

Spørgsmål, kommentarer og diskussion

- Er diagnosen af udfordringer rigtig?
- Kan I se mening i forslagene til tekstlæsning?
  - Kan I se mening med tekstlæsning?
- Hvilke metoder skal eleverne kende til?
- Hvilke metoder skal de selv kunne anvende?
- Hvad bør en underviser have i værktøjskassen?
  - Hvad ville være nice at have i værktøjskassen?
- Hvad savner I at vi kommer ind på?
- ...

Tak for i dag!

Caroline Schaffalitzky

csm@sdu.dk

SDU